

МОВНІ ЗМІНИ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЛЕКСИКИ ТА ГРАМАТИКИ

Мова є динамічним явищем, яке постійно змінюється під впливом соціальних, культурних, економічних та технологічних трансформацій. Німецька мова як одна з провідних європейських мов демонструє низку лексичних та граматичних зрушень, які віддзеркалюють не лише внутрішню логіку мовної еволюції, а й зовнішні впливи глобалізації, цифровізації, політичної мобільності та міжмовної взаємодії. Ці тези мають на меті окреслити ключові напрями мовних змін у сучасній німецькій мові, акцентуючи увагу на порівняльному аналізі лексики та граматики, а також висвітлити, як такі зміни виявляються у різних соціолінгвістичних контекстах.

Одним із найбільш помітних векторів мовної трансформації є лексичні інновації, спричинені глобальним впливом англійської мови. Процес англіцизації німецької лексики не є новим, але за останні два десятиліття він набув нової інтенсивності, зокрема у сферах цифрових технологій, маркетингу, молодіжного сленгу та ЗМІ. Наприклад, слова на кшталт „*liken*“, „*swipen*“, „*influencen*“ та „*googeln*“ демонструють не лише лексичні запозичення, але й морфологічну адаптацію запозичених слів до граматичної системи німецької мови, зокрема через регулярне дієслівне відмінювання [5].

Окрім очевидного запозичення окремих слів, сучасна німецька лексика переживає зміни у структурі словотвору. Словотвірні моделі зазнають модифікацій під впливом нових реалій. Наприклад, утворення слів типу „*Selfie-Stick*“, „*Homeoffice*“, „*Lockdownparty*“ або „*Clickworker*“ засвідчує інтенсивне формування неологізмів, що поєднують англійські компоненти з німецькими морфемами. Такий гібридний характер лексики відображає мовну гнучкість і водночас викликає фахові дискусії щодо лінгвістичної чистоти та ідентичності мови [2].

У цьому контексті цікавим є також питання акультурації неологізмів у свідомості носіїв мови. Соціолінгвістичні дослідження [9] вказують на неоднозначне ставлення до англіцизмів, що коливається між мовним пуризмом і прийняттям як ознаки модерності. Це амбівалентне сприйняття підтверджується в опитуваннях, проведених серед студентів, які з одного боку часто використовують англословні лексеми, але з іншого — вважають їх загрозою для автентичності німецької мови.

Поряд з лексичними змінами не менш важливими є трансформації на рівні граматики. Хоча граматичні структури за своєю природою більш стабільні, ніж лексичні, спостерігається низка змін у синтаксисі, морфології та слововживанні. Одним із прикладів є зменшення вживання кон'юнктиву II у розмовному мовленні, який дедалі частіше замінюється конструкціями з модальними дієсловами, зокрема „*würde + Infinitiv*“ [6]. Традиційне речення „*Wenn ich reich wäre...*“ у сучасному мовленні все частіше набуває форми „*Wenn ich reich würde...*“, що свідчить про прагнення до більш регулярної, уніфікованої граматичної форми.

Іншим напрямом граматичних змін є спрощення структури речень, особливо у письмовому інтернет-спілкуванні. Використання парцелярних конструкцій, редукція підрядних сполучників та зникнення інверсії у питальних реченнях є свідченням того, як змінюється структура синтаксису під впливом усної комунікації в цифровому форматі. Наприклад, замість традиційного „Was hast du gestern gemacht?“ дедалі частіше зустрічається „Du, gestern? Kino!“ у чатах, форумах чи соцмережах, що вказує на тенденцію до розмовної граматичної редукції [3].

Також у центрі уваги опиняється інтенсивне вживання гендерно-інклюзивних форм, зокрема використання гендерних зірочок (Student*innen), слеш-форм (Student/innen) або новітніх нейтральних форм типу „Studierende“. Це є наслідком як політичної чутливості, так і прагнення до мовної інклюзії. Незважаючи на відсутність офіційної граматичної кодифікації таких форм, вони активно проникають у публічне мовлення, освітні матеріали та академічну комунікацію [8]. З граматичної точки зору це ставить під сумнів бінарність роду в німецькій мові та відкриває дискусію про можливу трансформацію морфосинтаксичної структури в майбутньому.

Практичний аналіз таких змін вимагає порівняльного підходу до мовного матеріалу. Наприклад, у дослідженні змін в академічному стилі текстів у 1990-х роках порівняно з 2020-ми роками, спостерігається суттєве зростання частоти використання англomовних термінів у наукових публікаціях з технічних і соціогуманітарних дисциплін. Такі терміни, як „peer review“, „impact factor“, „Open Access“ стали невід’ємною частиною наукового лексикону навіть у німецькомовних журналах, що свідчить про лексичну глобалізацію [1].

Не менш показовим є вплив цифрових платформ на граматичну норму. Служби миттєвого обміну повідомленнями, зокрема WhatsApp або Telegram, формують нові моделі мовної поведінки, де акценти зміщуються з граматичної точності на швидкість та емоційну експресивність. Часте використання емодзі, скорочень („lg“ замість „liebe Grüße“) або модифікованих форм („hab’s gesehen“ замість „habe es gesehen“) вказує на формування альтернативної граматики повсякденної комунікації. Такі трансформації особливо помітні серед молоді, що засвідчують результати дослідження Digital Linguistic Lab (2022), де понад 60% опитаних респондентів віком 16–25 років вважають, що мова в чатах є „своєю“, тобто відмінною від нормативної.

Примітно, що ці зміни не лише відображають нові реалії, але й впливають на мовну освіту. Учителі змушені адаптувати свої стратегії викладання німецької мови як рідної або іноземної до змін, що відбуваються в реальному мовному вжитку. Наприклад, сучасні підручники дедалі частіше включають тексти з елементами цифрової мови або приклади вживання інклюзивних форм, щоб підготувати учнів до аутентичного комунікативного середовища [7].

Суттєвим викликом у цьому процесі є розмежування між мовною інновацією та мовною помилкою. З одного боку, мовні зміни є природною еволюцією мовної системи, з іншого — порушення усталених норм може ускладнити взаєморозуміння між поколіннями або між різними соціальними групами. У цьому контексті важливою є роль кодифікуючих інституцій, зокрема Duden або Gesellschaft für deutsche Sprache, які мають визначати межі мовної варіативності, не блокуючи при цьому мовну динаміку.

Підсумовуючи, слід зазначити, що мовні зміни в сучасній німецькій мові охоплюють як лексичний, так і граматичний рівні та мають складну багатофакторну природу. Вони є результатом впливу цифрових технологій, глобалізації, соціокультурних процесів та мовної політики. Сучасна німецька мова демонструє як відкритість до запозичень і інновацій, так і прагнення до збереження мовної ідентичності. Порівняльний аналіз сучасного вживання лексики та граматичних структур у порівнянні з більш ранніми етапами розвитку мови дає змогу глибше зрозуміти закономірності мовної еволюції. У світлі цих тенденцій виникає потреба в нових дослідженнях, які поєднують лінгвістичний аналіз з соціологічними, психологічними та культурологічними підходами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ammon, U. (2001). *Die internationale Stellung der deutschen Sprache*. Berlin: De Gruyter.
2. Bańko, M. (2020). Anglizismen im Deutschen: Zwischen Modeerscheinung und Sprachwandel. *Zeitschrift für Germanistische Linguistik*, 48(3), 267–289. <https://doi.org/10.1515/zgl-2020-0015>
3. Dittmar, N. (2011). *Soziolinguistik: Eine Einführung*. Tübingen: Narr Francke Attempto.
4. Digital Linguistic Lab. (2022). Sprachwandel im Chat: Eine empirische Studie zu digitalen Kommunikationsformen. Universität Mannheim.
5. Eisenberg, P. (2013). *Grundriss der deutschen Grammatik: Das Wort*. Stuttgart: Metzler.
6. Helbig, G., & Buscha, J. (2001). *Deutsche Grammatik: Ein Handbuch für den Ausländerunterricht*. Leipzig: Langenscheidt.
7. König, E. (2019). Inklusives Deutsch: Sprache und gesellschaftlicher Wandel. *Sprachreport*, 35(4), 12–17.
8. Pusch, I. H. (2020). Gendergerechte Sprache im Wandel: Eine linguistische Perspektive. *Sprache im technischen Zeitalter*, 55(2), 102–119.
9. Spitzmüller, J., & Warnke, I. H. (2011). *Diskurslinguistik: Eine Einführung in Theorien und Methoden der transtextuellen Sprachanalyse*. Berlin: De Gruyter.